

Kesit Akademi Dergisi

The Journal of Kesit Academy

ISSN: 2149 - 9225

Yıl: 4, Sayı:17, Aralık 2018, s. 228-246

Dr. Öğretim Üyesi Nadir YURTOĞLU

Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı,
nyurtoglu@kastamonu.edu.tr

DEMOKRAT PARTİ (DP) DÖNEMİNDE TÜRKİYE'DE FINDIK ÜRETİMİ VE TİCARETİ HAKKINDA BİR ARAŞTIRMA (1950-1960)

Özet

DP'nin yönetime geldiği 14 Mayıs 1950'den 27 Mayıs 1960'a kadar Türkiye'de fındık üretimi ve ticareti ile bunun ekonomiye olan yansımaları, makalenin konusunu meydana getirmektedir. Çalışma, DP Döneminde fındık üretimi ve ticareti (1950-1960) ile sınırlandırılarak tek dönem halinde ele alınmıştır. Bu dönemde fındık üretimi ve ticaretinin ekonomiye olan etkileri sayısal veriler ışığında değerlendirilmiştir. Çalışmanın kaynak materyalini, Başkanlık Cumhuriyet Arşivi Belgeleri, resmi yayınlardan; Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Zabıt Ceridesi, kanunlar ve tutanak dergileri, Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazetesi, istatistik yıllıkları, İletişim Başkanlığı Ayın Tarihi ve dönemin süreli yayınları arasında bulunan ekonomi ve tarım dergilerinin makaleleri oluşturmaktadır. Konu incelenirken, dönemin Türkiye'si ile dünyanın fındık üretimi alanında yaşanan gelişmeleri ve fındığın ekonomiye temin ettiği destekler göz önüne getirilerek gerekli değerlendirilmeler yapılmıştır. Çalışmada elde edilen sonuç şudur: 14 Mayıs 1950 tarihinde DP'nin iktidara gelmesinin ardından köylü fındıklarının ıslahı için Tarım Bakanlığı bütçesinden her yıl çiftçilere ödenek tahsis edilmiş, örnek fındıklık tesis edenlere de para mükâfatı verilmiştir. Bunun yanı sıra Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı ile Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliğine her kampanya döneminde fındık alım yetkisi veren çeşitli Kararlar yürürlüğe konulmuştur. Dahası Türk fındığının yurt içi ve yurt dışında hak ettiği gerçek değeri bulması ve sürümünün artırılması amacıyla, basın ve yayın yolu ile tanıtımı yapılarak zararlılarıyla mücadele edilmiştir. Bu suretle üretim ve ihracat artırılarak milli ekonomiye önemli katkılar sağlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Doğu Karadeniz Bölgesi, Fındık Ticareti, Demokrat Parti, İç Fındık, Kabuklu Fındık

A STUDY ON HAZELNUT PRODUCTION AND TRADE IN TURKEY IN THE DEMOCRATIC PARTY (DP) PERIOD (1950-1960)

Abstract

This study deals with hazelnut production and trade in Turkey from 14 May 1950, when the Democratic Party (DP) came to power, to 27 May 1960 and the reflections of this on economy. The study is limited to and addressed in a single period (the DP period from 1950 to 1960) with its focus on hazelnut production and trade. The reflections of hazelnut production and trade on the economy have been evaluated based on numeric data. The source materials of the study are Presidency Republic archive documents and official publications such as Grand National Assembly of Turkey (TBMM) proceedings of memorandum, laws, journals of official reports, Republic of Turkey official gazette, statistical annuals, and articles from *Ayın Tarihi* journal of Directorate of Communications as well as economy and agriculture magazines of the period. The relevant evaluations have been made considering the developments in the field of hazelnut production in Turkey and worldwide and the contributions made by hazelnut to the economy. The study has found out that after DP came to power on 14 May 1950, an appropriation was allocated to farmers from the budget of the Ministry of Agriculture every year for the improvement of hazelnuts in the villages, and monetary rewards were granted to those who established exemplary hazelnut fields. Also, various Resolutions were adopted to authorize the Ministry of Economy and Trade and Hazelnut Agriculture Sales Cooperatives Union to purchase hazelnut in each campaign period. Moreover, pest control was carried out and hazelnut was promoted through media so that Turkish hazelnut would gain the real value it deserved inside and outside the country and its sale would increase. By this means, hazelnut production and export were raised, and considerable contributions were made to the national economy.

Keywords: East Black Sea Region, Hazelnut Trade, Democratic Party, Hazelnut Kernel, Unshelled Hazelnut

Giriş

Sahil boyunca yaşam alanı bulan ve tarihi geçmişi Çin'de bulunan bir el yazmasına göre M.Ö. 2838 yılına dayanan fındığın ilk kez bu ülkede yetiştirilerek tüketildiği bilinmektedir.¹ Bu yönüyle yağlı tanelerden ve ilk orman mahsullerinden olan fındığın, 4700 yıllık bir

¹ Kemal Peker, "4849 Yıllık Bir Mahsul: Fındık", Tarım Dergisi, C. 1, S. 4, 1 Eylül 1952, s. 79; Pınar Sağlam, Türkiye'deki Tarımsal İşletmelerde Fındık Üretim Teknikleri ve Dünya'daki Benzerleriyle Karşılaştırılması, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2012, s. 3; <https://arastirma.tarimorman.gov.tr/findik/Sayfalar/Detay.aspx?SayfaId=26>, Erişim Tarihi: 10.12.2018.

geçmiş bulunan soya fasulyesinden daha önce Çin’de tanınıp tüketildiği ve Akdeniz medeniyetinde de yağ üretiminde kullanıldığı kabul edilmektedir. 9. yüzyılda Kilikya civarında yaşayan Yunanlı Hekim Dioscorides, *Kitabül- Haşâiş Fit-Tıb De Materia Medica* adlı eserinde fındık yağının kalitesi ve evsafından bahsetmiştir. Bu yağ eski tarihlerden itibaren yemeklerin yanı sıra tıp alanında da saç ilacı olarak kullanılmıştır. Karadeniz bölgesinde üretildiği bilinen ve eski hekimlerce sara hastaları için kullanılan fındık yağına aynı zamanda Ereğli Yağı denildiğini 1264 yılına ait taş basması eserlerde rastlanmaktadır.²

Türk fındıklarının kalite bakımından göz ardı edilememesi ve ticaretle de sürümünün sağlanması bir yandan ihracat maddesi özelliğini ön planda tutarken öbür yandan meyve, çerezlik ve yağ üretimi alanında geri plana itilmesine neden olmuştur.³ Fındığın okkasının 1 kuruşa çıktığı dönemlerde Karadeniz insanı “artık fındık bahçelerinde yatmanın zamanı gelmiştir” sözünü söylemeye başlamıştır. Yağlı bir tane olmasına rağmen fındığın I. Dünya Savaşı’na (1914-1918) kadar yağ üretimi konusu ele alınamamıştır. Savaş döneminde Karadeniz ticaret yolunun kapalı bulunması fındığın bir kısım ülkelere ihracatını önlediğinden stok artmış, tüketim sorunu yaşanmaya başlamıştır. Hükümet, elde kalan bu fındıkları ordunun yağ ihtiyacını karşılamak amacıyla kıyyesi⁴ 8 kuruşa satın aldığından, dört yıl içerisinde fındık tamamen yağ üreten bir madde haline gelmiştir.⁵

Fındıktan yağ elde etme çabası, 1920 yılından itibaren ihracat imkânlarının elverişli hale gelmesiyle birlikte yerini yavaş yavaş kuru meyve ticaretine bırakmıştır. 1923-1939 döneminde başta Almanya olmak üzere dış ülkelere satılan fındığın, bir ihracat maddesi olarak gerçek değerinin bulduğu, çürük ve bozuk iç fındıkların 10 ile 20 kuruş arasında satılarak sabunluk ve kaba makine yağı üretiminde kullanıldığı göze çarpmaktadır. II. Dünya Savaşı yıllarında da (1939-1945) ticaret yollarının kullanılmayışı, ihracatı durma noktasına getirerek fındık fiyatının 12 kuruşa kadar gerilemesine yol açmıştır. Bunun üzerine hükümet 2 milyon liralık *reeskont kredisiyle*⁶ müdahale satın alımına giderek fındığı yağ üretimi şeklinde değerlendirmeye başlamıştır. Savaş boyunca Karadeniz halkının yağa olan talebi, fındık yağının revaç bularak zeytinyağına rakip çıkmasına vesile teşkil etmiştir. Bu durum ihraç imkânlarının uygun hale geldiği savaş dönemi sonuna kadar sürmüştür. Bölge fındıklarından bilhassa Giresun’un tımbul fındığının yağ üretimi konusunda verimli olması, adı geçen şehirde yağ üretim tesislerinin sayısını artırmıştır. II. Dünya Savaşı sürecinin sona ermesiyle birlikte fındığın kabuklu ve iç halde ihra-

² Kemal Peker, “Fındık Yağının Kıymeti”, İktisadi Yürüyüş, C. 11, S. 262, Yıl: 11, 30 Kasım 1950, s. 7.

³ Kemal Peker, “Fındık Kooperatifleri, Tarım Satış Birlikleri”, İktisat ve Ticaret Ansiklopedisi, C. 4, İstanbul, 1949, s. 272.

⁴ Yaklaşık 1,3 kg ağırlığında bir ölçü birimi, okka.

⁵ Kemal Peker, “Fındık Yağının Kıymeti”, s. 7; Fındıkların kırılıp iç haline getirilmesinde 1900 yılında tahta tokmaklardan, 1905’de el değirmenlerinden, 1914’te kolla çevrilen çarklı değirmenlerden ve 1923’ten sonra da fabrika tesislerinden yararlandığı gözlemlenmektedir. Kemal Peker, “Fındık”, İktisat ve Ticaret Ansiklopedisi”, C. 4, İstanbul, 1949, s. 268.

⁶ Mal ve döviz kazandırıcı hizmet ihracatında uygun maliyetli finansman sağlanması amacıyla bankaların TC Merkez Bankası işbirliğinde kullandığı TL/Döviz Kredisi programıdır.

catına tekrar girilmesi, bir yandan yağ üretimini ikinci plana düşürürken öbür yandan çürük ve kalitesi düşük tanelerle yağ elde edilme çabasının başlatılmasına yol açmıştır.⁷

Bu arada 1939-1949 yılları arasındaki 11 yıllık dönemde fındık üretiminde önde yer alan ülkelerden İspanya’da 250.000 ton, İtalya’da 215.465 ton, ABD’de 70.280 ton fındık elde edilmiştir. 1946-1947 ve 1947-1948 kampanyasında ise İsviçre, İngiltere, ABD, Belçika, İsveç, Filistin, Çekoslovakya, Mısır, Fransa, Trieste, Irak, Hollanda, Norveç, Suriye, Kanada ve Arjantin Türkiye’nin en fazla fındık ihraç ettiği ülkeler arasında yer almıştır.⁸

DP Döneminde Fındık Üretimi ve Ticareti

DP’nin 14 Mayıs 1950’de iktidara gelmesiyle birlikte her alanda üretime özen göstermesi, fındık üretimi ve ihracatının da önem kazanmasına neden olmuştur. İktidarının ilk yılında 7.425 ton fındık ihracatıyla İngiltere’nin ilk sıraya yerleştiği göze çarpmaktadır. Bu ülkeyi 5.611 ton ile Almanya, 3.194 ton ile İsveç, 1.811 ton ile Fransa, 1.405 ton ile Hollanda, 1.090 ton ile Avusturya, 961 ton ile Suriye, 888 ton ile Mısır, 802 ton ile Kanada ve 761 ton ile İsrail sırayla takip etmiştir.⁹

1950 yılı mahsul döneminde fındığın Güney Karadeniz Bölgesinde geçmiş dönemlerin ancak %10’u oranında elde edilmesi, bölgenin ekonomik hayatını etkileyerek halkın kitle halinde işsiz kalmasına neden olmuştur.¹⁰ Buna rağmen Türkiye’de fındık ihracatının iyi düzeyde yer alarak satışıyla birlikte himaye görmesi, 1950 yılı Ocak ayı itibarıyla teslim süresi ve türlerine göre fiyatların 176-180 kuruş düzeylerinde seyretmesine yol açmıştır.¹¹ 1951 yılının Şubat ayına gelindiğinde piyasada fındığın azalması, fiyatların daha da artarak 370 kuruşa kadar yükselmesine neden olmuştur.¹² Erken yetişmesi, yağ miktarının fazla oluşu ve farklı damak tadıyla Türk fındıklarının üstünlüğünü, dış pazarlarda sürümünü artırmıştır. Dünyada Türkiye’nin dışında İtalya, İspanya, ABD, Rusya, Fransa, Yunanistan ve Romanya’da fındık yetiştiriciliği yapılmıştır.¹³

Bu arada Türkiye, *Uluslararası Gümrük Tarifeleri Anlaşması* uygulamasına 01.10.1951 tarih ve 13561 sayılı Karar ile 17 Ekim 1951’den itibaren yürürlüğe giren değişikliklerle katılmıştır. Buna göre: Almanya, Avusturya, Belçika, Çekoslovakya, İngiltere, İsveç, Yunanistan gibi ülke-

⁷ Kemal Peker, “Fındık Yağının Kıymeti”, s. 7; 1949-1950 üretim yılında ihracat teşkilatı tarafından tüzüklere göre kontrole tabi tutulan iç fındığın miktarı 39.890.570 kilogram, tutarı ise 61.431.477 liradır. Aynı dönemde 1.421.049 lira tutarında 2.563.975 kg kabuklu fındık kontrole tabi tutulmuştur. TBMM, Tutanak Dergisi, 1951 Yılı Gider Bütçeleri, Dönem: 9, Toplantı: 1, C. 5, 19.02.1951, s. 290.

⁸ Kemal Peker, “Dünya Fındık İstihali ve Yurdumuzun Mevkii”, İktisadi Yürüyüş, C. 11, S. 242, Yıl: 11, 31 Ocak 1950, s. 18; Fındığın 1945-1947 yılları arasındaki maliyet masrafları hakkında bilgi almak için Bk. Kemal Peker, “Fındıkta Maliyet”, İktisat ve Ticaret Ansiklopedisi, C. 4, İstanbul, 1949, s. 273-275.

⁹ İktisadi Yürüyüş, C. 12, S. 281, Yıl: 12, 20 Eylül 1951, s. 123.

¹⁰ Cahit Talas, “Türkiye’de İşsizlik”, Türk Ekonomisi, S. 95, Yıl: 9, Mayıs 1951, s. 133.

¹¹ M. Faik Üstar, “Mahsul Bol Olacak”, İktisadi Yürüyüş, C. 11, S. 242, Yıl: 11, 31 Ocak 1950, s. 20.

¹² M. Faik Üstar, “Pamuk, Tiftik ve Yapağıya Talep Azalmıştır”, İktisadi Yürüyüş, C. 12, S. 267, Yıl: 12, 15 Şubat 1951, s. 18.

¹³ Hasan Ögütçü, “Fındık Ziraatımız”, Ziraat Dünyası, S. 48-49, Yıl: Ocak-Şubat 1954, s. 5.

ler fındığın vergi tarifelerini düşürmüş, İtalya, Norveç, ABD ve Yeni Zelanda gibi ülkeler de vergilerini artırmama vaadinde bulunmuştur.¹⁴

Arazi genişliği, üretim ve ihracat imkânları bakımından Türk fındığı dünyada ilk sırada gelmiştir. Artvin’in Hopa ilçesinden başlayarak Rize, Trabzon, Görele, Tirebolu, Giresun, Bulancak, Ordu, Fatsa, Ünye iskelelerine kadar 119.000 hektar arazinin 60-65 hektarı tamamen fındık üretim alanı içerisinde yer almıştır. Artvin’in 4, Rize’nin 7, Trabzon’un 19, Giresun’un 9, Ordu’nun 11 ilçesi fındık yetiştiriciliğinde ön sırada bulunmuş, ülkenin farklı yörelerinde de 25 vilayetin 57 ilçesinde çerezlik nitelikte üretim yapılmıştır.¹⁵

Kalitesi, verimi, arazi genişliği ve geçmişiyle Giresun fındığı Türkiye’de ilk sırada yerini korumuştur.¹⁶ Giresun’dan sonra 35 bin hektar arazisi ve yılda 15-20 bin ton üretimiyle Trabzon ikinci sırada gelmiştir. Trabzon’da yetişen fındık türleri emsalsiz özellikleriyle dış piyasalarda daima revaç bulmuştur. Cavcava, Foşa (Boyhane), Tombul, Acı Fındık, Giresun Sivrisi, Kara Sivri, Kocakarı Fındığı (Görele Palazı), Kara Fındık, Mincane ve Fuskullu yörede yetişen ve yerel adlarıyla da tanınan belli başlı fındık türleri arasında yer almıştır.¹⁷

Karadeniz kıyılarında birçok farklı türde fındık yetiştirilmesine rağmen, bir dekar fındık bahçesinden 50-60 kg gibi düşük bir verim alınmış, İtalya, İspanya ve ABD gibi dünyada fındık yetiştiriciliği ile uğraşan ülkelerde bu rakam 150-200 kg’a kadar çıkmıştır. Doğu Karadeniz’de bulunan Artvin, Rize, Trabzon, Giresun ve Ordu vilayetlerindeki elverişli arazilerin her bir dekarına 50 ile 110 Ocak¹⁸ arasında değişen rakamlarda rastgele fındık dikimi yapılmıştır. Ayrıca bölgede marabacılık, yarıcılık adı altında uzun yıllardan beri süregelen bir ortakçılık anlayışı da var olmuştur. Bu nedenle 50 dönümden fazla fındık bahçesi bulunanların çoğunluğunun farklı işle uğraşması ve şehirde oturup köyüne uğramadan fındık bahçelerini yarıcıya işlettirmesi, bahçelerin bakımsızlığına ve üretim düşüklüğüne yol açmıştır.¹⁹

Bu dönemde Türkiye’de birçok türde fındık yetişmesine rağmen üretim bakımından 11 çeşidi önemli hale gelmiştir. Bunlar:

¹⁴ “Torquay’da Elde Edilen Tavizler”, Türk Ekonomisi, S. 101, Yıl: 9, Kasım 1951, s. 335; Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşmasının Muvakkaten Uygulanmasına Mütedair 21 Nisan 1951 Tarihli Torquay Protokolünü, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına imzalaması için Birleşmiş Milletler nezdindeki Daimî Delege Başkanı Büyükelçi Selim Sarper’e yetki verilmiştir. Ayrıca 28 Eylül 1950 ilâ 21 Nisan 1951 tarihleri arasında Torquay’da gerçekleştirilen tarife müzakereleri neticesinde düzenlenen ilişik Türkiye taviz listesinin Torquay Protokolü hükümleriyle birlikte uygulanması; 23/8/1951 tarihinde Bakanlar Kurulunca kararlaştırılmıştır. Resmi Gazete, Sayı No: 7920, 1 Ekim 1951; 5589 ve 4582 sayılı Kanunların ayrıntıları için Bk. TBMM, Kanunlar Dergisi, Dönem: 8, C. 32, 08.03.1950, s. 1150; Resmi Gazete, Sayı No: 7457, 15 Mart 1950; TBMM, Kanunlar Dergisi, Dönem: 7, C. 26, 05.06.1944, s. 599; Resmi Gazete, Sayı No: 5729, 13 Haziran 1944.

¹⁵ Kemal Peker, “Dünya Fındık İstihali ve Yurdumuzun Mevkii”, s. 6.

¹⁶ Ögütçü, a.g.m. s. 4; <http://www.giresuntb.org.tr/FındıkTicaretTarihi>, Erişim Tarihi: 09.12.2018.

¹⁷ Salih Yılmaz, “Trabzon’da Fındık Nevileri ve Evsafı”, Ziraat Dünyası, S. 56-57, Yıl: 4, Eylül-Ekim 1954, s. 7-8.

¹⁸ Dört, altı veya sekiz fındık fidanının kâse, kare veya bir sıra üzerine dikilerek oluşturulan fındık ağacı veya dalları topluluğuna Ocak denir.

- 1 Yağlı fındık olarak tanınan *Tombul Fındık*,
2. Kabuğu yassı ve uzun halde bulunan *Sivri Fındık*,
3. *Ham Badem* ve *Has Badem* adı altında iki türe ayrılan *Badem Fındık*,
4. Kabuğu kalın ve rengi de esmer durumda bulunan *Kara Fındık*,
5. Kara Fındığın farklı bir türü durumunda bulunan kabuğu ince, içi dolgun olan *İnce Kara Fındık*,
6. Kabuğunda çizgi bulunan ve az üretilen *Palas Fındığı*,
7. İçi kırmızı olan *Kan Fındığı*,
8. Trabzon bölgesinde yetişen rengi parlak ve iri durumunda bulunan *Foşa Fındığı*,
9. Giresun’un Piraziz Nahiyesinde yetişen kabuğu ince *Kuş Fındığı*,
10. İçi iki parçadan teşkil edilen ve Ordu civarında yetişen *İkiz Fındık*,
11. Kabuğu sert ve aynı zamanda kalın olan yabancı *Ham Fındık*.²⁰

Türkiye’de üretilen bu 11 fındık türünden ilk dördü ülke ticaretinin önemli bir kısmını oluşturmuştur. Fındık ticaretiyle ilgilenen 270 kişinin bir araya gelmesiyle teşkil edilen *Türkiye Fındık İhracatçıları Birliği* 10 yıllık faaliyet süresi boyunca fındığın hak ettiği değeri alıp sürümünün sağlanması yolunda çalışmalar yürütmüştür. Birlik, Türk fındığının bilhassa yabancı ülkelerde tanınması için Fransa, İsviçre, Belçika, İngiltere, ABD ve Hindistan’da neşredilen bir kısım gazete ve dergilere resim ve yazı göndererek yayınlamıştır. Ayrıca ABD Hükümetinin Giresun’a gönderdiği bir uzman, fındık bahçeleri ve fabrikalarıyla fındık işçilerinin renkli sinema filmlerini çekmiştir. Bunun yanı sıra Ticaret Nezareti, ABD Fındık üreticileri tarafından çıkarılan bir gazetenin haberleri ile Ankara Radyosunda fındık üzerine yapılan konuşmalara ait yazıların yayınlanması yönünde girişimlerde bulunmuştur. Dahası, fındığın ülke içerisinde tüketimini artırmak için *Dünya Postacılık Enstitülerinden* getirilen fındık postalarına ait dokümanların bir kitap haline dönüştürülerek halka dağıtılması düşünülmüştür. Yapılan bu çalışmalara ilave olarak Türkiye’nin 27 gazete ve mecmuasında fındıkla ilgili makaleler yayınlanmış, Türk Hava Kurumu biletlerine ve posta pullarına fındık resminin konulması sağlanmıştır. Ayrıca Türk halılarına desen teşkil edecek şekilde Güzel Sanatlar Akademisine alegorik²¹ nitelikte motifler resmettirilmiştir.²²

---

¹⁹ Ahmet Şener, “Şarki Karadeniz Bölgesinde Mevcut Fındıkların İmar, İhya ve Mahsul Durumunu Artırmak İçin Teknik Çareler”, *Tarım Dergisi*, C. 1, S. 2, Yıl: 1 Nisan 1952, s. 48.

²⁰ Kemal Peker, “Dünya Fındık İstihsalı ve Yurdumuzun Mevkii”, s. 6; Kemal Peker, “Fındık”, s. 268; Türkiye’de yetişen fındık çeşitleri ile ilgili ayrıca Bk. Resul Usta, Türkiye’nin Fındık İhracatında Pazar ve Mamul Geliştirilmesi Üzerine Bir İnceleme, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1998, s. 9.

²¹ Bir görüntü, bir yaşantı veya davranışın daha iyi kavranmasını sağlamak için göz önünde canlandırılıp dile getirilme çabası.

²² Kemal Peker, “Fındık Mevzuunda Bir Münakaşa”, *İktisadi Yürüyüş*, C. 11, S. 258, Yıl: 11, s. 13; Kemal Peker, “Dünyada Fındık”, *İktisadi Yürüyüş*, C. 12, S. 282, Yıl: 12, 31 Ekim 1951, s. 29.

Türkiye Fındık İhracatçıları Birliğinin yaptığı çalışmalar sayesinde bir yandan fındığın yurt içi ve yurt dışında tanıtımı yapılırken, öbür yandan üretim konusunda beklentilere girilmiştir. 1950-1951 yılı kampanyasında üretimi 20.800 ton olarak tahmin edilen fındığın 7.000 tonu Trabzon, 4.500 tonu Giresun, 4.000 tonu Ordu, 1.500 tonu Ünye, 1.800 tonu Fatsa ve 2.000 tonu Akçakoca yöresinden elde edilmesi öngörülmüştür.²³

1951-1952 yılı Karadeniz fındık rekoltesi ise 80.000 ton olarak tahmin edilmiş, mevsim başından aralık ayının sonuna kadar dış ülkelere 45.000 ton kabuklu fındık sevk edilmiştir. Yılbaşından itibaren taleplerin yetersizliği nedeniyle fındık fiyatlarının düşme eğilimine içerisine girmesi, ihraç edilmek üzere hazırlanan fındıkların piyasada oluşturduğu olumsuz etkiyi dikkate almayı zorunlu hale getirmiştir. Bu yüzden 28 Ocak 1952 tarihine kadar ihraç belgesi mevcut olan fındıkların 230 kuruştan alınacağı bildirilerek ilgililerin 20 Ocak 1952 tarihi akşamına kadar teklifte bulunmaları istenmiştir. Bu karar, kısa sürede etkisini göstererek fiyatların gerilemesini durdurmuştur.²⁴

Bu arada 19 Mart 1940 tarih ve 2/13094 sayılı Kararla kurulan Türkiye Fındık İhracatçıları Birliği yeniden yapılandırılarak *Karadeniz Bölgesi Fındık İhracatçıları Birliği* ve *İstanbul Fındık İhracatçıları Birliği* adlarıyla ikiye ayrılmıştır. Bu birliklerin Ekonomi ve Ticaret Bakanlığınca hazırlanan statüleri 5 Temmuz 1951 tarihinde Bakanlar Kurulunca onanmıştır.²⁵

Aynı yıl içerisinde tasfiye halinde bulunan *Ticaret Ofisinin* kârlarının fındık destekleme alımında kullanılması yolundaki K/840 sayılı Karar, 9 Ağustos 1951 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir.²⁶

1951 yılının sonlarına doğru Türkiye’nin ihracat ve iç tüketim miktarları dikkate alındığında, 15-16 bin ton iç fındığın dış ülkelere satışı mümkün görülmüştür. Almanya’ya ihraç edilmesi maksadıyla 4.000 tonu üretim bölgesinde 1.000 tonu da İstanbul’da olmak üzere toplamda 5.000 ton iç fındık hazırlanmıştır. Ancak, Almanya’nın çeşitli nedenlerle bu fındıkları talep etmemesi ve İngilizlerin de fındık ticaretini sınırlandırması sorun teşkil etmiştir. Bu yüzden İngilizlerle kredi ile fındık almaları konusunda teşebbüse geçilmesi ve zaruret halinde iç fındıkların esaslı bir kontrole tabi tutularak kg’ı 220 kuruştan satın alınması, Bakanlığın başvuracağı belli başlı tedbirler arasında düşünülmüştür.²⁷

---

²³ Kemal Peker, “Karadeniz Bölgesinin Fındık İstihsal Durumu”, İktisadi Yürüyüş, C. 11, S. 261, Yıl: 11, 15 Kasım 1950, s. 20.

²⁴ BCA, Yer Bilgisi: 30-1-0-0/ 84-533-1, Tarih: 18.03.1952.

²⁵ BCA, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/126-53-1, Tarih: 05.07.1951.

²⁶ BCA, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/126-60-7, Tarih: 09.08.1951.

²⁷ BCA, Yer Bilgisi: 30-1-0-0/84-532-10, Tarih: 24.12.1951; Gümrük Tarifesi ile Ticaret Genel Anlaşması esaslarını hazırlamak üzere Dışişleri Bakanlığında, 1948 yılında Ekonomi, Ticaret, Tarım, Gümrük ve Tekel Bakanlıkları ile İstatistik Genel Müdürlüğü temsilcilerinden oluşan bir heyet bir süre çalışarak elde ettiği neticeleri İçişleri Bakanlığında toplanan ikinci bir komisyona devretmiştir. Bu ikinci komisyon da çalışmalarını sürdürerek uluslararası anlaşmalar için fındığında dâhil olduğu 38 ihraç maddesi üzerinde mukabil dış ülkelerin taraf gümrüklerinden indirimler yapılmasını talep etmiştir. TBMM, Tutanak Dergisi, Dönem: 8, Toplantı: 4, C. 24, 54. Birleşim, 23.02.1950, s. 1101.

Fındığın Karadeniz bölgesine adeta hayat kaynağı teşkil etmesi, üretici, tüccar ve hükümetler arasında sıkı bir bağın oluşmasını da zorunlu hale getirmiştir. İstanbul Fındık İhracatçıları Birliği Başkanı Refi Teksan’ın temsilciliğinde Giresun, Trabzon ve Ordu fındık tüccarları, bölge milletvekillerinin de katılımıyla Ekonomi ve Ticaret Bakanının başkanlığında 24 Ocak 1952 tarihinde bir araya gelerek ihracat ve satış ile ilgili taleplerini iletmışlerdir.²⁸

Bu dönemde fındık ticareti ile ilgili ortaya çıkan sorunların çözümüne yönelik yapılan toplantıların yanı sıra aynı mahsulle ilgili çeşitli kararlar da devreye sokulmuştur. 1951-1952 yılı fındık mahsulü fiyatlarının değerlendirilmesine yönelik çalışmalar için Ekonomi ve Ticaret Bakanlığına satın alım yetkisi verilmesi ve kredi tahsisi hakkındaki K/835 sayılı Kararın yürürlüğe konulması, Bakanlar Kurulunun 20 Temmuz 1951 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır. Bu Karara göre: 1951-1952 üretim yılında üreticiden fındık satın alınmasına Milli Korunma Kanunu’nun 26. maddesine dayanılarak Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı görevlendirilmiş, bu maksatla aynı Kanununun 43. maddesinde yazılı sermayeden 30 milyon lira bakanlık emrine tahsis edilmiştir. Birinci maddede yazılı fındıkların toplanması, işlenmesi ve satış işleriyle Giresun Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliği yetkili kılınmıştır. Bu konuda idare masraflarına karşılık olmak üzere fındıkların satın alım bedelinin en fazla %2’sine kadar bir miktarın Ekonomi ve Ticaret Bakanlığına bağlı bir komisyon tarafından adı geçen birliğe ödenmesi zaruri görülmüştür.²⁹

Milli Korunma Kanununun 26. maddesi uyarınca 1951-1952 yılında üreticiden fındık satın alma konusunda Ekonomi ve Ticaret Bakanlığına verilen yetki, 26 Nisan 1952 tarih ve K/866 sayılı Karar ile tüccardan ve esnaftan kabuklu fındık satın almayı da kapsamına almıştır.³⁰

1952-1953 mahsul yılında da fındık alımı hususunda Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı ile Giresun Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliğine verilen görev, 28 Temmuz 1952 tarih ve K/870 sayılı Karar ile yürürlüğe konulmuştur. Bu Karara göre, 1952-1953 yılı %50 randımanlı kuru değirmenlik tombul kabuklu fındığın kilogramı 100 kuruş esasından 1 Şubat 1953 tarihine

---

²⁸ Bu taleplerin ayrıntıları için Bk. BCA, Yer Bilgisi: 30-1-0-0/76-480-3, Tarih: 24.01.1952; Giresun Milletvekili Ali Naci Duyduk 1952 yılı bütçe görüşmeleri esnasında söz alarak fikirlerini beyan etmiştir. Ali Naci Bey’e göre: Uzun yıllardan beri tesadüflere ve kaprislere terkedilen fındık, başarıyla uygulanan müdahale satın alım politikası sayesinde ve uygun fiyatla üretici elinden çıkmıştır. TBMM, Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Toplantı: 2, C. 13, 42. Birleşim, 20.02.1952, s. 397.

²⁹ BCA, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/126-54-6, Tarih: 20.07.1951; Yeni İktidarın Çalışmaları, 22.05.1950-01-08.1951, Demokrat Parti Hizmetinde Bulunduğu Türk Milletine Hesap Veriyor, Güneş Matbaacılık TAO, Ankara, 1951, s. 119 ; 3780 sayılı Milli Korunma Kanununun 26 ve 43. maddeleri için Bk. TBMM, Kanunlar Dergisi, Dönem: 6, C. 21, 18.01.1940, 169-172; Resmi Gazete, Sayı No: 4417, 26 Ocak 1940.

³⁰ BCA, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/128-34-8, Tarih: 26.04.1952; 1952 yılı Ekonomi ve Ticaret Bakanlığının bütçe görüşmeleri esnasında Seyhan Milletvekili Cezmi Türk’ün tütüne ve fındığa idrakinden evvel neden asgari fiyat tespiti yapılıyor da pamuğa yapılmıyor? sorusuna Bakan Muhlis Ete, verdiği cevapta: fındık ve tütünün pamuğa göre çürüme ve bozulmaya meyilli olduğunu belirtmiştir. TBMM, Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Toplantı: 2, C. 13, 49. Birleşim, 27.02.1952, s. 1055.

kadar alımı devam edecek ve yalnız fındık üreticilerinin kendi mahsulleriyle sınırlandırılmış olacaktır.³¹

1951-1952/1952-1953 yıllarındaki esaslar, Bakanlar Kurulunun 27 Temmuz 1953 tarihinde yürürlüğe giren K/901 sayılı Kararıyla 1953-1954 yılı fındık mahsulünü de kapsamına almıştır.³²

1954 yılına gelindiğinde, K/901 sayılı Kararla 1953 yılı üretici fındıklarının satın alınması konusunda İktisat ve Ticaret Bakanlığına verilen yetkinin, aynı yıl mahsulünden tüccar elinde kalan fındıkların satın alınmasını da kapsamına almış, 13 Mayıs 1954 tarihinde K/937 sayılı Karar uygulanmaya konulmuştur.³³

K/937 sayılı Kararın uygulanmaya konmasından takriben bir yıl önceki 25 Haziran 1953 tarihli Bakanlar Kurulu toplantısında, Fındık Tarım ve Satış Kooperatifleri Birliğinin satın aldığı fındıkların ihracından elde edilen dövizlerin hacca gideceklerine TC Ziraat Bankası aracılığıyla satışı kabul edilmiştir. Alınan bu karar gereğince, her bir hacı adayına en fazla 80 sterlin tahsis edilmiş, dövize olan talebin karşılanamadığı durumlarda sterlin satışı sürdürülmüştür.³⁴

Bu arada Fındık Tarım Satış Kooperatifi Genel Müdürü Bedri Sirmen’in, 1952 yılı satış mevsimi dolayısıyla rekolte, fiyat ve önceki yıllara ait stoklar hakkında verdiği bilgilere göre: fındık satış mevsimi verileri gereğince ülkenin 1952 fındık rekoltesi 50-60 bin ton olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Hopa’dan Akçakoca’ya kadar geniş bir alana uzanarak Karadeniz sahillerindeki altı vilayeti bünyesine katan fındığın, himaye ve destekleme politikasının uygulanmasına devam edilmiş, kampanyanın açıldığı bir buçuk aylık sürede iç fındık ihracatı 7 bin tona ulaşmıştır.³⁵

³¹ K/870 sayılı Kararın ayrıntıları için Bk. BCA, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/129-54-8, Tarih: 28.07.1952.

³² BCA, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/132-59-6, Tarih: 27.07.1953; Maliye Bakanı Hasan Polatkan’ın 1953 yılı bütçe görüşmeleri esnasında verdiği bilgilere göre: 1950 ve daha önceki yıllarda fındık tütün, üzüm, incir gibi birtakım yarı lüks ve sürümü güç maddelerden oluşan ihracat, 1951 yılından itibaren hububat, pamuk ve stratejik madenler gibi maddelerle ön plânı işgal etmeye başlamıştır. TBMM, Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Toplantı: 3, C. 20, 44. Birleşim, 16.02.1953, s. 307; TBMM, Zabıt Ceridesi, 1956 Yılı Bütçe Kanunu Lâyihası ve Bütçe Encümeni Mazbatası, Dönem: 10, Toplantı: 2, C. 10, 20.02.1956, S. Sayısı: 59, TBMM Matbaası, Ankara, 1956, s. 34; TBMM, Zabıt Ceridesi, Dönem: 11, Toplantı: 1, C. 2, 40. Birleşim, 19.02.1958, s. 193.

³³ BCA, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/135-46-19, Tarih: 13.05.1954; Seyhan Milletvekili Cezmi Türk’ün Ekonomi ve Ticaret Bakanlığının 1953 yılı bütçe görüşmeleri esnasında TBMM kürsüsünden verdiği bilgilere göre: Köylerden 18.000’i hububat, 4.000’i mısır, 1.000’i tütün, 7.000’i meyve, 2.000’ni ipek böceği, 312’si turunçgiller yetiştiriciliği ile uğraşırken 1,100’ü fındık üreticiliği ile meşgul olmuştur. TBMM, Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Toplantı: 3, C. 20, 54. Birleşim, 26.02.1953, s. 1124.

³⁴ BCA, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/132-48-9, Tarih: 25.06.1953; 1950 ile 1953 yılları arasında fındığın piyasalarda gördüğü işlem hakkında bilgi almak için Bk. TBMM, Zabıt Ceridesi, Dönem: 9, Toplantı: 4, C. 28, 45. Birleşim, 18.02.1954, s. 552.

³⁵ Ayn Tarihi, Sayı No: 227, Yıl: Ekim 1952, s. 19; 1 Temmuz 1953 tarih ve 6092 sayılı Vakıf Zeytinlik, İncirlik, Fındıklık, Narenciye ve Meyveliklerin Satış Şekli Hakkında Kanun’un ayrıntıları için Bk. TBMM, Kanunlar Dergisi, Dönem: 9, C. 35, 01.07.1953, s. 738; Resmi Gazete, Sayı No: 8452, 8 Temmuz 1953.

Fındığın destekleme politikasının sürdürüldüğü bir dönemde köylü fındıklarının ıslahı ve mahsulden düşmüş olanların da yenilenmesi amacıyla çalışmalar başlatılmıştır. Ayrıca komisyon raporlarına göre: örnek fındıklık tesis edenlere, 1953 yılı Tarım Bakanlığı bütçesinden 250 lirayı geçmemek üzere para mükâfatı verilmesi ve masrafları ihtiva eden maddeye de ilk kez 15.000 liralık bir ödenek ayrılması kararlaştırılmıştır.³⁶ 1954 yılına gelindiğinde köylü fındıklarının ıslahı için Tarım Bakanlığı bütçesinden ayrılan ödenek 40.000 liraya çıkarılmıştır.³⁷ 1955 yılında bu rakam yine 40 bin lira olarak belirlenmiştir.³⁸ 1956, 1957, 1958, 1959 ve 1960 yıllarında köylü fındıklarının ıslahı konusunda Tarım Bakanlığı bütçesinden ayrılan tahsisat yine 40 bin lira olarak tespit edilmiştir.³⁹

Fındıklarının ıslahı ve üretiminin artırılmasına yönelik çabalar sayesinde ihracat da artmaya başlamıştır. Ekonomi ve Ticaret Bakanlığında alınan bilgilere göre: Aralık 1953 sonuna kadar dış ülkelere 8.903.428 kg'ı İstanbul Fındık İhracatçıları Birliği, 5.216.400 kg'da Karadeniz Fındık İhracatçıları Birliğinden olmak üzere toplamda 14.119.828 kg iç fındık ihracatından 32.372.433 liralık bir gelir sağlanmıştır.⁴⁰

Fındık üretimi ve ihracatı artmasına rağmen, zaman zaman baş gösteren zararlılar rekolteyi önemli ölçüde düşürmüştür. 1953 yılında ortaya çıkan fındık kurdu etkisiyle ürünleri zarar gören 1093 sayılı Rize Viçe Tarım Kredi Kooperatifi ortaklarının borçlarını ödeyememeleri, TC Ziraat Bankası'na kendilerine verilen 166.029 liranın 18 Ekim 1954 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile vade bitiminden itibaren bir yıl süreyle ertelenmesine neden olmuştur.⁴¹

Yine fazla yağış ve fındık kurdu nedeniyle mahsulleri zarara uğrayan İstanbul Silivri ve Giresun Tirebolu çevrelerinde bulunan bazı tarım kredi kooperatifleri ortaklarının, TC Ziraat Bankası tarafından verilen 1.364.817 liralık borçlarını ödeyememeleri, bu borçların 10 Kasım 1954 tarihinde bir yıl süre ile ertelenmesine sebep teşkil etmiştir.⁴²

Bu arada 1953-1954 mahsul yılında üreticiden fındık satın alınması için İktisat ve Ticaret Bakanlığı ile Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliğine verilen yetkiler aynı esaslar çerçeve-

³⁶ TBMM, Tutanak Dergisi, 1953 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı ve Bütçe Komisyonu Raporu, Dönem: 9, Toplantı: 3, C. 20, 16.02.1953, S. Sayısı: 108, TBMM, Basımevi, Ankara, 1953, s. 239; TBMM, Tutanak Dergisi, 1953 Yılı Gider Bütçeleri, Dönem: 9, Toplantı: 3, C. 20, 16.02.1953, s. 386; TBMM, Zabıt Ceridesi, 1954 Yılı Masraf Bütçeleri, Dönem: 9, Toplantı: 4, C. 28, 18.02.1954, s. 398.

³⁷ TBMM, Zabıt Ceridesi, 1955 Yılı Masraf Bütçeleri, Dönem: 10, Toplantı: 1, C. 5, 45. 18.02.1955, s. 366.

³⁸ TBMM, Zabıt Ceridesi, 1956 Yılı Masraf Bütçeleri, Dönem: 10, Toplantı: 2, C. 10, 39. Birleşim, 20.02.1956, s. 386.

³⁹ TBMM, Zabıt Ceridesi, 1957 Yılı Bütçe Kanunu Lâyihası ve Bütçe Encümeni Mazbatasını Dönem: 10, Toplantı: 3, C. 17, 20.02.1957, S. Sayısı: 61, TBMM Matbaası, Ankara, 1957, s. 264-265; TBMM, Zabıt Ceridesi, Masraf Bütçeleri, Dönem: 10, Toplantı: 3, C. 17, 20.02.1957, s. 440; TBMM, Zabıt Ceridesi, Masraf Bütçeleri, Dönem: 11, Toplantı: 1, C. 2, 19.02.1958, s. 416; TBMM, Zabıt Ceridesi, Masraf Bütçeleri, Dönem: 11, Toplantı: 2, C. 7, 20.02.1959, s. 372; TBMM, Zabıt Ceridesi, Masraf Bütçeleri, Dönem: 11, Toplantı: 3, C. 12, 19.02.1960, s. 366; TC. Kurucu Meclis (KM), Tutanak Dergisi, Gider Bütçeleri, 20.02.1961, s. 345.

⁴⁰ Ayın Tarihi, Sayı No: 242, Yıl: Ocak 1954, s. 37.

⁴¹ BCA, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/137-86-12, Tarih: 18.10.1954.

⁴² BCA, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/137-92-19, Tarih: 10.11.1954.

since 1954-1955 yılı fındık mahsulünü de uygulanmış, 6 Temmuz 1954 tarihinde K/943 sayılı Karar yürürlüğe konulmuştur.⁴³

Yine 1954-1955 üretim yılında çiftçilerden fındık satın alınması için İktisat ve Ticaret Bakanlığı ile Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliğine verilen yetkiler, 1955-1956 fındık mahsulüne de kapsamına alması için 27 Temmuz 1955 tarih ve K/984 sayılı Karar yürürlüğe sokulmuştur.⁴⁴

Fındık satın alımı ile ilgili yeni kararların çıkarılması yolundaki çalışmalara 1955 yılından sonra da devam edilmiştir. 1955-1956 mahsul yılında çiftçilerden fındık satın alınması hakkındaki İktisat ve Ticaret Bakanlığı ile Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliğine verilen görevler 1956-1957 yılı fındık mahsulünü de içine almış, 9 Ağustos 1956 tarihinde K/1034 sayılı Karar yürürlüğe konulmuştur.⁴⁵

Fındıkla ilgili K/1034 sayılı Kararın yürürlüğe konulduğu sıralarda Eskişehir ve Ordu civarında fındık kurdu ve kuraklık yüzünden ürünleri zarar gören tarım kredi kooperatiflerinin bir kısım ortakları borçların ödeyemeyecek duruma gelmiştir. Bu nedenle TC Ziraat Bankası tarafından adı geçen kooperatiflere verilen 2.907.750 liralık borç, 3 Eylül 1956 tarihinde bir yıl süre ile ertelenmiştir.⁴⁶

Bu arada 1957 yılı itibariyle Türkiye’de 8 bin ton iç fındık stoku, 25 bin ton rekolte, 7 bin ton mevsim başından itibaren ihracat, 2 bin ton da iç tüketim imkanları bulunmaktadır. Buna ilave olarak 12 bin tonu tescil edilmiş, 24 bin ton mevsim sonuna kadar ihracatı mümkün fındık potansiyeli de yer almaktadır.⁴⁷

Türkiye’de fındık imkânlarının elverişli olduğu bir süreçte fındık ticareti ilgili yeni kararların çıkarıldığı görülmektedir. 1956-1957 mahsul döneminde Giresun Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliğince satın alınacak fındıkların alış ve satış fiyatları arasında ortaya çıkacak farkın Milli Korunma hesaplarına intikal ettirilmesi hakkındaki K/1081 sayılı Kararı, 25 Mart 1957 tarihi itibariyle yürürlüğe konulmuştur. Bu Karara göre: Giresun Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliğince ortaklarından %50 randımanlı kuru değirmenlik tombul kabuklu kilogramı

---

⁴³ BCA, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/136-60-2, Tarih: 06.07.1954.

⁴⁴ BCA, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/ 40-71-7, Tarih: 25.07.1955.

⁴⁵ BCA, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/144-68-5, Tarih: 09.08.1956; 1955 yılı Tarım Bakanlığı Bütçe görüşmeleri esnasında söz alan Bolu Milletvekili İhsan Gülez’in verdiği bilgilere göre: Anadolu’nun farklı bölgelerde çeşitli üreticiler ve bilhassa Karadeniz’de fındık yetiştiricileri, Devlet tarafından himaye edildiği halde orman içindeki yaşayan milyonlarca halk himaye görmemiştir. Gülez’in bu konuşmaları için Bk. TBMM, Zabıt Ceridesi, Dönem: 10, Toplantı: 1, C. 5, 52. Birleşim, 26.02.1955, s. 823-824.

⁴⁶ BCA, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/144-74-18, Tarih: 03.09.1956; Maliye Bakanı Hasan Polatkan’ın 1957 yılı bütçe görüşmeleri esnasında yaptığı konuşmada verdiği bilgilere göre: Hava şartlarının uygun gitmemesi yüzünden hububat rekoltesinde meydana azalma, fındık, tütün, üzüm, incir, pamuk gibi diğer tarım mahsullerinde elde edilen sonuçlarla telâfi edilmiş ve genel tarım üretimindeki artış temposu 1956 yılında da sürmüştür. TBMM, Zabıt Ceridesi, Dönem: 10, Toplantı: 3, C. 17, 41. Birleşim, 20.02.1957, s. 297.

⁴⁷ TBMM, Zabıt Ceridesi, Masraf Bütçeleri, Dönem: 11, Toplantı: 1, C. 2, 19.02.1958, s. 332.

175 kuruş olan fındığın, 1 Şubat 1957 tarihine kadar yapılacak satın alımlarında masraflarıyla birlikte ortaya çıkacak satış fiyatı farkları, Milli Korunma hesaplarına intikal ettirilmiştir.⁴⁸

1957-1958 üretim yılına gelindiğinde, üreticiden satın alınacak fındıklara ilgili K/1106 sayılı Kararın yürürlüğe konulduğu görülmektedir. Bu Kararın ikinci maddesi göre: 1957-1958 yılı fındık alımları %50 randımanlı kuru değirmenlik tombul kabuklu fındığın kg’ı 210 kuruştan 1 Şubat 1958 tarihine kadar sürecek ve üreticilerin malları ile sınırlı kalacaktır. Üçüncü maddeye göre, Giresun Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliği lehine TC Ziraat Bankası nezdinde 100.000.000 liraya kadar kredi açılıp, bu kredi adı geçen Banka tarafından temin edilecektir.⁴⁹

K/1106 sayılı Kararın üçüncü maddesi gereğince Giresun Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliği lehine TC Ziraat Bankası tarafından açılan 100.000.000 liralık kredi, 10 Mayıs 1958 tarih ve K/1154 sayılı Karar ile 130.000.000 liraya çıkarılmıştır.⁵⁰

Bu arada 23 Ağustos 1958 tarihinde kabul edilen *Dış Ticaret Rejimi Hakkındaki Kararla* ilgili lisansa tabi ihracat maddeleri listesine vurgun, kırık ve bozuk tipteki fındıkların da ilavesine dair 16 Nisan 1959 tarihli Karar yürürlüğe konulmuştur.⁵¹

1959 yılına gelindiğinde üretim rekoltesinin düşmemesi için Türkiye’de Fındık Kurdu, Kıvılcık ve Zeytin Güvesi gibi haşerelerle mücadelenin sürdürüldüğü gözlemlenmektedir. 1959 yılında Fındık Kurdu ile mücadelede başarılı olan Giresun Valisi Eşref Ergut, 8 Nisan 1960 tarihinde Bakanlar Kurulunca bir takdirname ile ödüllendirilmiştir.⁵²

Fındık üretimi ve ticareti ile ilgili çıkarılan Kararlar ve zararlıları ile yapılan mücadeleler neticesinde verim artırılmıştır. 1938 yılında 187, 6 milyon fındık ağacından 28.100 ton fındık elde edilirken, 1951 yılında 131,7 milyon fındık ağacından 93.200 ton fındık elde edilmiştir. 1958 yılına gelindiğinde 157,9 milyon fındık ağacından elde edilen fındık miktarı 132.200 tona ulaşmıştır.⁵³

Tablo 1’de 1950 ile 1960 yılları arasında Türkiye’de fındık ağaç sayısı ile üretim miktarları gösterilmiştir.

---

⁴⁸ BCA, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/145-120-17, Tarih: 25.03.1957.

⁴⁹ BCA, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/146-39-20, Tarih: 13.08.1957; Türk çiftçisinin kredi ihtiyacını karşılamada Ziraat Bankası’nın işlevi hakkında bilgi almak için Bk. Yusuf Saim Atasagun, TC Ziraat Bankası 1888-1939, C. 1, Kenan Basımevi ve Kılış Fabrikası, İstanbul, 1939, s. 195-205; DP, Kalkınan Türkiye, Desen Matbaası, Ankara, 1954, s. 198-199; Haluk Cillov, Türkiye Ekonomisi, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1965, s. 206-207.

⁵⁰ BCA, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/149-25-20, Tarih: 10.05.1958.

⁵¹ BCA, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/152-18-11, Tarih: 16.04.1959.

⁵² BCA, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/154-86-20, Tarih: 08.04.1960.

⁵³ TBMM, Zabıt Ceridesi, 1960 Yılı Muvazene-i Umumiye Kanunu Lâyihası ve Bütçe Encümeni Mazbatası, Dönem: 11, Toplantı: 3, C. 12, 19.02.1960, S. Sayısı: 43, TBMM Matbaası, Ankara, 1960, s. 417; DP Döneminden sonraki süreçte fındık üretimi ve ihracatı hakkında bilgi almak için Bk. Erol Zeytinoglu, Türkiye Ekonomisi, Met/Er Matbaası, İstanbul, 1978, s. 185-186.

TABLO: 1. Türkiye’de Fındık Ağacı Sayısı ve Fındık Üretimi (1950-1960)⁵⁴

Yıllar	Ağaç Sayısı	Üretim (Ton)
1950	127.531.000	26.057
1951	131.723.000	93.224
1952	142.280.000	77.850
1953	142.381.000	46.067
1954	145.329.000	123.141
1955	147.357.000	52.629
1956	151.288.000	151.001
1957	157.029.000	73.353
1958	157.898.000	132.183
1959	159.605.000	104.705
1960	161.005.000	58.470

Tablo 1’e göre: 1950 yılından itibaren fındık ağacı sayısında düzenli bir artış sağlanmasına rağmen, üretim istikrarsız bir biçimde yürütülmüştür. Aynı yılda 127.531.000 olan fındık ağacı sayısı 33.474.000 artışla 1960’da 161.005.000’e yükselmiştir. Buna karşın 1950’de 26.057 ton olarak elde edilen fındık üretimi inişli çıkışlı bir seyir takip ederek 1956’da 151.001 tona yükselmesine rağmen 1960’da 58.470 tona inmiştir.

Böylece 1950’den 1960 kadar olan dönemde fındık ağacı sayısında %26,24; fındık üretiminde %124,39 oranında bir artış sağlanmıştır.

Tablo 2’de 1950 ile 1959 yılları arasında Türkiye’nin çeşitli borsalarında kabuklu fındık ile iç fındığın toptan fiyatları kg-kuruş cinsinden gösterilmiştir.

⁵⁴ İGM, Küçük İstatistik Yıllığı 1951, Yayın No: 343, Ankara, 1952, s. 191; İGM, 1959 İstatistik Yıllığı, Yayın No: 380, Ankara, 1959, s. 220; DİE, İstatistik Yıllığı 1960-1962, Yayın No: 460, Ankara, 1962, s. 212; DİE, 1963 Türkiye İstatistik Yıllığı, Yayın No: 490, Ankara, 1963, s. 200; DİE, Türkiye İstatistik Yıllığı 1964-1964, Ankara, 1964, s. 222; DİE, İstatistik Göstergeler 1923-1995, Yayın No: 1883, Ankara, 1996, s. 114; DİE, İstatistik Göstergeler 1923-2002, Yayın No: 2790, Ankara, 2003, s. 196; DİE, İstatistik Göstergeler 1923-1998, Yayın No: 2252, Ankara, 2001, s. 200-202; TÜİK, İstatistik Göstergeler 1923-2006, Yayın No: 3114, Ankara, 2007, s. 209-211; TÜİK, İstatistik Göstergeler 1923-2011, Yayın No: 3890, Ankara, 2012, s. 198-200; TÜİK, İstatistik Göstergeler 1923-2012, Yayın No: 4132, Ankara, 2013, s. 182.

TABLO: 2. Türkiye’de Kabuklu ve İç Fındık Fiyatları (1950-1959)⁵⁵

Şehirler	Kabuklu Fındık (Kg/Kuruş)									
	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959*
Giresun-Tombul	76.18	103.69	93.50	98.25	129.50	129.52	171.52	159.00	183.00	189.00
İstanbul-Sivri	82.67	114.60	90.68	117.75	124.05	168.23	151.45	175.07	223.11	25.65
Ordu-Tombul	112.50	105.45	97.95	112.38	125.16	163.70	145.46	166.66	305.00	326.42
Trabzon-Natürel	136.55	101.03	91.18	117.61	118.33	179.07	136.11	199.47	203.25	250.00
İç Fındık (Kg/Kuruş)										
Giresun-Tombul	214.74	226.84	218.54	231.64	274.50	382.94	391.10	282.00	440.00	441.50
İstanbul-Tombul	213.64	234.76	206.68	232.69	259.10	351.63	313.92	365.85	445.32	663.33
Ordu-Tombul	203.80	222.81	215.84	245.53	284.21	390.38	295.99	343.93	501.00	654.32
Trabzon-Tombul	305.21	220.48	203.50	245.88	246.66	378.70	302.46	455.40	431.41	778.90

*Fiyatlar kental üzerinden alınmıştır.

Tablo 2’ye göre: 1950’den 1959’a kadar olan dönemde İstanbul’un Kabuklu Sivri Fındığı hariç diğer şehirlerin kabuklu ve iç fındık fiyatlarında önemli artışlar meydana gelmiştir. 1950 yılında 76,18 kuruş olan Giresun’un kabuklu fındığı 112, 82 kuruş artışla 1959 yılında 189 kuruşa; 112,50 kuruş olan Ordu’nun tombul fındığı 213,92 kuruş artışla 1959’da 326,42 kuruşa; 136,55 kuruş olan Trabzon’un Natürel fındığı 113,45 kuruş artışla 250 kuruşa yükselmiştir.

Borsanın iç fındık toptan fiyatlarına gelince: 1950’de 214,74 kuruş olan Giresun’un tombul fındığı 226,76 kuruş artışla 1959’da 441,50 kuruşa; 213,64 kuruş olan İstanbul’un tombul fındığı 449, 69 kuruş artışla 663,33 kuruşa; 203,80 kuruş olan Ordu’nun tombul fındığı 450,52 kuruş artışla 654,32 kuruşa; 305, 21 kuruş olan Trabzon’un tombul fındığı 473, 69 kuruş artışla 1959 yılında 778, 90 kuruşa yükselmiştir.

Sonuç

DP’nin 14 Mayıs 1950’de iktidara gelmesi, Türkiye’de fındık üretimi ve ticareti konusunda yeni bir dönemin başlamasına neden olmuştur. Arazi, üretim ve ihracat potansiyeli bakımından dünyada ilk sırada yer alan Türk fındığının bu avantajlı durumunu değerlendirmek için DP yönetimi iktidarı boyunca çaba göstermiştir. Daha yönetime geldiği ilk yıldan itibaren fındığın ülke içinde hak ettiği gerçek değeri bulması ve olası fiyat istikrarsızlığını önlemek amacıyla çalışmalar başlatmıştır. DP Hükümeti, Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı ile Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliğine her kampanya döneminde fındık satın alımı ve fiyatlandırılması konusunda çıkardığı Kararlarla yetki vermiştir. Bunun yanı sıra fındığın yurt dışında hak ettiği

⁵⁵ İGM, 1959 İstatistik Yıllığı, Yayın No: 380, Ankara, 1959, s. 361.

değeri bulması ve sürümünün de sağlanması için basın ve yayın yoluyla tanıtılmasına özen gösterilmiştir.

DP yönetimi köylü fındıklarının ıslahı ve mahsulden düşmüş olanlarının da yenilenmesi amacıyla her yıl düzenli olarak Tarım Bakanlığı bütçesinden tahsisatlar ayrılmıştır. Buna ilave olarak örnek fındıklık teşkil edenlere, aynı bütçeden 250 lirayı geçmemek üzere para mükâfatı verilmesi kararlaştırılmıştır. Dahası ülkede zaman zaman ortaya çıkan fındık kurdu zararlıları yüzünden ürünlerinde rekolte düşüklüğü yaşayan çeşitli Tarım Kredi Kooperatifi ortaklarına mücadele konusunda yardımcı olunduğu gibi, çiftçilerin TC Ziraat Bankasına ödemeyen borçları da Bakanlar Kurulu Kararı ile ertelenmiştir. Yapılan bu çalışmalar sonucunda fındık üretimi ve ihracatının yanı sıra tüketimi de artırılmıştır.

Fındığın içeriğinde %55-66 oranında yağ, %14-16 oranında protein, %11-12 oranında karbonhidrat, %4,5-5 oranında su, %2 oranında kül ve diğer maddeler bulunmaktadır. Ayrıca B1, B2 ve E vitaminleri bakımından da oldukça zengin olan fındığın vücuda güç ve enerji vermesi, insan sağlığı bakımından önemini ortaya koymuştur. Fındık büyüme hormonlarının gelişmesinde çinko, kan oluşumunda demir, diş ve kemiklerin teşkilinde kalsiyum maddeleri bakımından da zengindir. Bunun yanı sıra içerisinde barındırdığı zengin Potasyum maddesi sayesinde kas dokusunu çalıştırdığı gibi sinirleri de uyarmıştır. Beden ve zihin yorgunluğunun giderilmesinde de etkili olan fındığın düzenli tüketilmesi halinde kalp krizi riskini ortadan kaldırdığı da bilinen bir gerçek haline gelmiştir.

Netice itibariyle üretiminden hasadına, kabuğunun çıkarılmasından birçok mamul maddenin yapımına kadar, başta Karadeniz Bölgesi halkı olmak üzere ülkenin birçok ülke insanına geçim kaynağı teşkil eden fındığın, aynı zamanda farklı sektörlerle de hayat kaynağı olması milli ekonomiye katkılar sağlanmasına yol açmıştır.

KAYNAKLAR

I. ARŞİV BELGELERİ

BAŞKANLIK CUMHURİYET ARŞİVİ (BCA)

BCA, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/126-53-1, Tarih: 05.07.1951.

_____, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/126-54-6, Tarih: 20.07.1951

_____, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/126-60-7, Tarih: 09.08.1951.

_____, Yer Bilgisi: 30-1-0-0/84-532-10, Tarih: 24.12.1951.

_____, Yer Bilgisi: 30-1-0-0/76-480-3, Tarih: 24.01.1952.

_____, Yer Bilgisi: 30-1-0-0/84-533-1, Tarih: 18.03.1952.

_____, Yer Bilgisi: 30-1-0-0/84-533-1, Tarih: 18.03.1952.

_____, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/128-34-8, Tarih: 26.04.1952.

_____, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/129-54-8, Tarih: 28.07.1952.

_____, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/132-48-9, Tarih: 25.06.1953.

_____, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/132-59-6, Tarih: 27.07.1953.

_____, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/135-46-19, Tarih: 13.05.1954.

_____, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/136-60-2, Tarih: 06.07.1954.

_____, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/137-86-12, Tarih: 18.10.1954.

_____, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/137-92-19, Tarih: 10.11.1954.

_____, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/140-71-7, Tarih: 25.07.1955.

_____, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/144-68-5, Tarih: 09.08.1956.

_____, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/144-74-18, Tarih: 03.09.1956.

_____, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/145-120-17, Tarih: 25.03.1957.

_____, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/146-39-20, Tarih: 13.08.1957.

_____, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/152-18-11, Tarih: 16.04.1959.

_____, Yer Bilgisi: 30-18-1-2/154-86-20, Tarih: 08.04.1960.

II. RESMİ YAYINLAR

A. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Kanunlar Dergisi, Zabıt Ceridesi ve Tutanak Dergisi

TBMM, Kanunlar Dergisi, Dönem: 6, C. 21, 18.01.1940, s. 169-172.

_____, Kanunlar Dergisi, Dönem: 7, C. 26, 05.06.1944, s. 599.

_____, Kanunlar Dergisi, Dönem: 8, C. 32, 08.03.1950, s. 1150.

_____, Kanunlar Dergisi, Dönem: 9, C. 35, 01.07.1953, s. 738.

_____, Tutanak Dergisi, Dönem: 8, Toplantı: 4, C. 24, 54. Birleşim, 23.02.1950, s. 1101.

_____, Tutanak Dergisi, 1951 Yılı Gider Bütçeleri, Dönem: 9, Toplantı: 1, C. 5, 19.02.1951, s. 290.

_____, Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Toplantı: 2, C. 13, 42. Birleşim, 20.02.1952, s. 397.

_____, Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Toplantı: 2, C. 13, 49. Birleşim, 27.02.1952, s. 1055.

_____, Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Toplantı: 3, C. 20, 44. Birleşim, 16.02.1953, s. 307.

_____, Tutanak Dergisi, 1953 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı ve Bütçe Komisyonu Raporu, Dönem: 9, Toplantı: 3, C. 20, 16.02.1953, S. Sayısı: 108, TBMM, Basımevi, Ankara, 1953, s. 239.

_____, Tutanak Dergisi, 1953 Yılı Gider Bütçeleri, Dönem: 9, Toplantı: 3, C. 20, 16.02.1953, s. 386.

_____, Tutanak Dergisi, Dönem: 9, Toplantı: 3, C. 20, 54. Birleşim, 26.02.1953, s. 1124.

- _____, Zabıt Ceridesi, Dönem: 9, Toplantı: 4, C. 28, 45. Birleşim, 18.02.1954, s. 552.
- _____, Zabıt Ceridesi, 1954 Yılı Masraf Bütçeleri, Dönem: 9, Toplantı: 4, C. 28, 18.02.1954, s. 398.
- _____, Zabıt Ceridesi, 1955 Yılı Masraf Bütçeleri, Dönem: 10, Toplantı: 1, C. 5, 45. 18.02.1955, s. 366.
- _____, Zabıt Ceridesi, Dönem: 10, Toplantı: 1, C. 5, 52. Birleşim, 26.02.1955, s. 823-824.
- _____, Zabıt Ceridesi, 1956 Yılı Bütçe Kanunu Lâyihası ve Bütçe Encümeni Mazbatası, Dönem: 10, Toplantı: 2, C. 10, 20.02.1956, S. Sayısı: 59, TBMM Matbaası, Ankara, 1956, s. 34.
- _____, Zabıt Ceridesi, 1956 Yılı Masraf Bütçeleri, Dönem: 10, Toplantı: 2, C. 10, 39. Birleşim, 20.02.1956, s. 386.
- _____, Zabıt Ceridesi, Dönem: 10, Toplantı: 3, C. 17, 41. Birleşim, 20.02.1957, s. 297.
- _____, Zabıt Ceridesi, 1957 Yılı Bütçe Kanunu Lâyihası ve Bütçe Encümeni Mazbatası Dönem: 10, Toplantı: 3, C. 17, 20.02.1957, S. Sayısı: 61, TBMM Matbaası, Ankara, 1957, s. 264-265.
- _____, Zabıt Ceridesi, Masraf Bütçeleri, Dönem: 10, Toplantı: 3, C. 17, 20.02.1957, s. 440.
- _____, Zabıt Ceridesi, Dönem: 11, Toplantı: 1, C. 2, 40. Birleşim, 19.02.1958, s. 193.
- _____, Zabıt Ceridesi, Masraf Bütçeleri, Dönem: 11, Toplantı: 1, C. 2, 19.02.1958, s. 332, 416.
- _____, Zabıt Ceridesi, Masraf Bütçeleri, Dönem: 11, Toplantı: 2, C. 7, 20.02.1959, s. 372.
- _____, Zabıt Ceridesi, 1960 Yılı Muvazene-i Umumiye Kanunu Lâyihası ve Bütçe Encümeni Mazbatası, Dönem: 11, Toplantı: 3, C. 12, 19.02.1960, S. Sayısı: 43, TBMM Matbaası, Ankara, 1960, s. 417.
- _____, Zabıt Ceridesi, Masraf Bütçeleri, Dönem: 11, Toplantı: 3, C. 12, 19.02.1960, s. 366.
- TC. Kurucu Meclis (KM), Tutanak Dergisi, Gider Bütçeleri, 20.02.1961, s. 345.

B. Resmi Gazete

Resmi Gazete, Sayı No: 4417, 26 Ocak 1940.

_____, Sayı No: 5729, 13 Haziran 1944.

_____, Sayı No: 7457, 15 Mart 1950.

_____, Sayı No: 7920, 1 Ekim 1951.

_____, Sayı No: 8452, 8 Temmuz 1953.

C. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü (İGM), Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Yayınları

İGM, Küçük İstatistik Yıllığı 1951, Yayın No: 343, Ankara, 1952, s. 191.

_____, 1959 İstatistik Yıllığı, Yayın No: 380, Ankara, 1959, s. 220, 361.

DİE, İstatistik Yıllığı 1960-1962, Yayın No: 460, Ankara, 1962, s. 212.

_____, 1963 Türkiye İstatistik Yıllığı, Yayın No: 490, Ankara, 1963, s. 200.

_____, Türkiye İstatistik Yıllığı 1964-1964, Ankara, 1964, s. 222.

_____, İstatistik Göstergeler 1923-1995, Yayın No: 1883, Ankara, 1996, s. 114.

_____, İstatistik Göstergeler 1923-2002, Yayın No: 2790, Ankara, 2003, s. 196.

_____, İstatistik Göstergeler 1923-1998, Yayın No: 2252, Ankara, 2001, s. 200-202.

TÜİK, İstatistik Göstergeler 1923-2006, Yayın No: 3114, Ankara, 2007, s. 209-211.

_____, İstatistik Göstergeler 1923-2011, Yayın No: 3890, Ankara, 2012, s. 198-200.

_____, İstatistik Göstergeler 1923-2012, Yayın No: 4132, Ankara, 2013, s. 182.

D. Ayın Tarihi (Başbakanlık Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü)

Ayın Tarihi, Sayı No: 227, Yıl: Ekim 1952, s. 19.

_____, Sayı No: 242, Yıl: Ocak 1954, s. 37.

III. SÜRELİ YAYINLAR

A. Dergiler

İktisadi Yürüyüş (1950-1951)

Tarım Dergisi (1952)

Türk Ekonomisi (1951)

Ziraat Dünyası (1954)

IV. KİTAPLAR

Atasagun, Yusuf Saim, TC Ziraat Bankası 1888-1939, C. 1, Kenan Basımevi ve Klişe Fabrikası, İstanbul, 1939.

Cillov, Haluk, Türkiye Ekonomisi, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1965.

DP, Kalkınan Türkiye, Desen Matbaası, Ankara, 1954.

Yeni İktidarın Çalışmaları, 22.05.1950-01-08.1951, Demokrat Parti Hizmetinde Bulunduğu Türk Milletine Hesap Veriyor, Güneş Matbaacılık TAO, Ankara, 1951.

Zeytinoğlu, Erol, Türkiye Ekonomisi, Met/Er Matbaası, İstanbul, 1978.

V. MAKALELER

Ögütçü, Hasan, “Fındık Ziraatımız”, Ziraat Dünyası, S. 48-49, Yıl: Ocak-Şubat 1954, s. 4-5.

Peker, Kemal, “Fındık”, İktisat ve Ticaret Ansiklopedisi”, C. 4, İstanbul, 1949, s. 264-271.

- _____, “Fındıkta Maliyet”, İktisat ve Ticaret Ansiklopedisi, C. 4, İstanbul, 1949, s. 273-275.
- _____, “Fındık Kooperatifleri, Tarım Satış Birlikleri”, İktisat ve Ticaret Ansiklopedisi, C. 4, İstanbul, 1949, s. 271-273.
- _____, “Dünya Fındık İstihali ve Yurdumuzun Mevkii”, İktisadi Yürüyüş, C. 11, S. 242, Yıl: 11, 31 Ocak 1950, s. 6, 18-19.
- _____, “Fındık Mevzuunda Bir Münakaşa”, İktisadi Yürüyüş, C. 11, S. 258, Yıl: 11, s. 13, 23.
- _____, “Karadeniz Bölgesinin Fındık İstihsal Durumu”, İktisadi Yürüyüş, C. 11, S. 261, Yıl: 11, 15 Kasım 1950, s. 17, 20.
- _____, Fındık Yağının Kıymeti”, İktisadi Yürüyüş, C. 11, S. 262, Yıl: 11, 30 Kasım 1950, s. 7, 22.
- _____, “Dünyada Fındık”, İktisadi Yürüyüş, C. 12, S. 282, Yıl: 12, 31 Ekim 1951, s. 29, 32.
- _____, “4849 Yıllık Bir Mahsul: Fındık”, Tarım Dergisi, C. 1, S. 4, 1 Eylül 1952, s. 79.
- Şener, Ahmet, “Şarki Karadeniz Bölgesinde Mevcut Fındıkların İmar, İhya ve Mahsul Durumunu Artırmak İçin Teknik Çareler”, Tarım Dergisi, C. 1, S. 2, Yıl: 1 Nisan 1952, s. 47-48.
- Talas, Cahit, “Türkiye’de İşsizlik”, Türk Ekonomisi, S. 95, Yıl: 9, Mayıs 1951, s. 133.
- “Torquay’da Elde Edilen Tavizler”, Türk Ekonomisi, S. 101, Yıl: 9, Kasım 1951, s. 334-335.
- Üstar M. Faik, “Mahsul Bol Olacak”, İktisadi Yürüyüş, C. 11, S. 242, Yıl: 11, 31 Ocak 1950, s. 20.
- _____, “Pamuk, Tiftik ve Yapağıya Talep Azalmıştır”, İktisadi Yürüyüş, C. 12, S. 267, Yıl: 12, 15 Şubat 1951, s. 18.
- Yılmaz, Salih, “Trabzon’da Fındık Nevileri ve Evsafı”, Ziraat Dünyası, S. 56-57, Yıl: 4, Eylül-Ekim 1954, s. 7-8.

VI. TEZLER

- Şağlam, Pınar, Türkiye’deki Tarımsal İşletmelerde Fındık Üretim Teknikleri ve Dünya’daki Benzerleriyle Karşılaştırılması, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2012.
- Usta, Resul, Türkiye’nin Fındık İhracatında Pazar ve Mamul Geliştirilmesi Üzerine Bir İnceleme, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1998.

VII. İNTERNET KAYNAKLARI

- “Fındık ve Fındık Ticaretinin Tarihi”, <http://www.giresun.tb.org.tr/FindikTicaretTarihi>, Erişim Tarihi: 09.12.2018.
- <https://arastirma.tarimorman.gov.tr/findik/Sayfalar/Detay.aspx?SayfaId=26>, Erişim Tarihi: 10.12.2018.